

fogását. Ez több tekintetben kiegészíti, alátámasztja az eddigi megállapításokat. A „maga privátumát” kereső Teleki nem tudja megérteni az 1703-ban véle beszélgető Bethlent, hogy lehet ő nemzetének ügyében anynyira buzgó, hogy találhatja a Brezáni Kialtvány pontjait „helyeseknek és igazaknak”, és hogy látja előre az „elkeseredett nép generális insurrekcióját”?

Nem esik szó a kötetben a napló irodalmi, formai értékeiről. Jóllehet méltán szólhatunk róla, még ha nem is akarjuk a memoárok élvonalába sorolni. Főérénye, hogy a szerzetágoz, csaknem az egész országra kiterjedő eseményt nagy meglepetéssel érvel, valósággal izgalmas bonyolítással adja elő. Ismeretes, hogy Teleki az előzetes napi feljegyzésekből csak később (1714 után), bizonyosfokú műgonddal készítette el a napló ma meglevő változatát. Erős jellemző készséggel rendelkeznek, művében gyakran érezzük a kalandos utazások hangulatának sikerült kifejezését; helyenként anekdotaszerű részletek élénkítik a főcselekményt, másutt a csipkelődő, gúnyolódó hangnem humort fakaszt stb.

A kiadványt mintaszerű jegyzetapparátus teszi teljességgel közzérthetővé. Néhol túlzottan is magyarázni igyekeznek: az egyébként hasznos személy- és helység-névmutatókból például megtudhatjuk, hogy Mária Terézia „magyar király” volt, Enyedi Istvánné pedig „nagybányai lakos”. Értésülünk, hogy Debrecen, Miskolc stb. melyik vármegyében található. Kár viszont, hogy egyes kisebb helységekről (pl. Feketepatak, Kisvárda stb.) nincs tájékoztatás sem a névmutatóban, sem a kötethez csatolt térképvázlaton. Egyébként a szemléltetést hasznosan elősegíti mind a térkép, mind pedig néhány korabeli kép-melléklet.

Nem lehet eléggé elismerően szólni a Rákóczi gimnáziumnak e kötetet kibocsátó munkaközösségéről. Ha támaszkodhattak is nemes hagyományokra, mint Vajthó László kiadvány-sorozatának példájára, mégis első lettek annak a sokszor háttérbe szorított, de nagyon időszerű célnak megvalósításában, hogy a középiskolák az alkotó tudományos munka kollektív műhelyeivé is váljanak. Jelen kötettel hasznosot alkottak, s velük együtt mi is szeretnénk, hogy azt „hasonló kiadványok egész sora kövesse”.

Végül személy szerint is essék dicséret szó a munkatársakról: Dr. Temesi Aliréd igazgató, szerkesztőről, Dr. Ballenegger Zsuzsa, Csete Zoltán, Huszti Imre, Dr. Kovács József, és Dr. Mády Zoltán tanárokról, valamint Babics Miklós, Bocsy György, Bihari Zoltán, Dobozi Imre, Hunyadi György, Szende Tamás és Voigt Vilmos tanulókról.

Gyenis Vilmos

Borzák István: Budai Ézsaiás és klasszika-filológiánk kezdetei Bp. 1955. Akadémiai K. 208 l.

A hazai klasszika-filológia összefoglaló története még megíratlan. Ennek elkészülését hivatott előmozdítani Borzák István, Budai Ézsaiás klasszika-filológiai munkásságát feldolgozó monográfiájával. A szerző határozott irányú tudománytörténeti érdeklődésének megfelelően nem foglalkozik Budai teológiai műveivel és püspökségének történetével, de kénytelen tárgyalni egész tanári pályáját és magyar történetét is, mert ezek elválaszthatatlanok filológiai tevékenységétől.

Budai az indítást a göttingi egyetemen kapta világhírű professzorától, Christian Gottlob Heynétől, s ezért részletes ismertetést kapunk a Georgia Augusta-egyetem általános jelentőségéről és magyar hallgatóiról. A továbbiakban Budai auktor-kiadásait és más tankönyveit jellemzi Borzák, beszél az irodalmi magyarnyelvűségről vallott nézeteiről, Csokonaihoz és Kazinczyhoz fűződő viszonyáról, a hierarchia és kyriarchia viszályában elfoglalt álláspontról és az Akadémia körüli tárgyalásokban vitt szerepéről.

Borzák István könyvéből az irodalomtörténet kutatója elsősorban a hazai latin-ság utolsó szakaszára és a magyar- és latinnyelvűség kölcsönös kapcsolatára, ill. harcára vonatkozólag meríthet sokat. Külön ki kell emelnünk, hogy a szerző a könyvben ráirányította a figyelmet a magyar irodalmi neo-klasszicizmusra, és rámutatott annak egyik fő forrására, a göttingi egyetemre.

A kötetet négy függelék zárja le: az elsőben Kazinczy Heyne-kultuszával foglalkozik a szerző, a továbbiakban Budai Ézsaiás- és Heyne-leveleket közöl, végül a Göttingában járt magyarországi diákok névsorát adja.

Tarnai Andor

A mi Mikszáthunk. Összeállította, a bevezető és a magyarázó jegyzeteket írta: Nacsády József. Szeged, 1960. 188 l. 14 t. (Tiszatáj Irodalmi Kiskönyvtár, 1960. 3. sz.)

Az író halálának ötvenedik évfordulójára megjelent, népszerűsítő szándékú kis kötet folytatása Szeged immár félévszázadot meghaladó Mikszáth-kultuszának. Előszava szerint „mintegy viszonzása” kíván lenni azoknak az írásoknak, amit Rubinyi Mózes a Szeged könyve két kötetében (M. K. munkái 38—39. k. Bp. 1914.) gyűjtött össze. Míg azokban az író vall a városról, ebben szegedi írónak, egykori barátoknak, ismerősöknek